

Marie Antoinetta

MÓDNI dekadentka

CELÉ JMÉNO:

Marie Antonie Josefa Johana Habsbursko-Lotrinská

ROK A MÍSTO NAROZENÍ:

2. listopadu 1755 ve Vídni v Rakousku

POVOLÁNÍ:

Francouzská královna

PROČ BYLA REBELKOU:

**Vážně její garderoba způsobila revoluci? Nejspíš ne.
V dějinách lidstva ale neexistuje jiná žena, kterou
by lidé tolik nenáviděli právě kvůli módě.**

Je slunečné odpoledne a v parku uprostřed Paříže lenošivě posedává skupinka mladých žen a veselé švitoření prokládá požíváním zralých jahod se šlehačkou z jemného bělostného nádobí. Na sobě mají vzdušné róby s několika vrstvami sukni, které se rozprostírají všude kolem nich. Nejvíce údivu však budí jejich vysoké bělostné účesy prošpikované záplavou ozdob. Středobodem pozornosti všech zúčastněných je dáma s nejvyšším účesem. Ta se zlehka naklání dozadu, ovívá si tvář vějířem a sleduje, co se děje v parku okolo ní. A jí zas pozorují všichni ostatní – podél chodníků se vytvořily malé skupinky lidí, kteří hledí jejím směrem. Zdá se však, že mnoho z nich ji už vidělo dříve – v davu postávají dámy, které jsou oblečené stejně jako ona: na sobě mají vrstevnaté, s přemírou detailů složité šité šaty, na hlavách vysoké zdobené účesy a v ručkách malé vějířky. Když si toho Marie Antoinetta, francouzská královna, všimne, neubrání se úsměvu. Vždycky si přála mít moc ovlivňovat své poddané. A když vidí, jak ji napodobují, ví, že se jí to povedlo.

Možná ji znáte jako královnu s okázalými bílými parukami a autorku citátu: „Tak ať jedí koláče.“ I dnes si lidé Marii Antoinettu pamatují jako ženu, která dávala na odiv svou zálibu v luxusu a předváděla pompézní, a v očích mnohých často i nevhodné či urážlivé módní kreace. Královně přitom nešlo jen o pouhopouhou zábavu. Svými módními kreacemi chtěla získat moc nad svým královstvím – moc, kterou nemohla získat žádným jiným způsobem.

VÝHODNÉ *uspořádání*

Marie Antoinetta se na trůn připravovala už od raného dětství. Pocházela z rodiny císaře Františka Štěpána I. a Marie Terezie a sama již od narození nosila titul arcivévodkyně. Vyrůstala u dvora a vzdělávala se převážně v hudbě, tanci, dvorském vystupování a dobrých mravech. Navíc si jako malá

ráda hrála s panenkami a oblékala je do přepychových oblečků, které, jak jinak, ladily s jejími šaty.

Rodiče malé dcerce sjednali sňatek, když jí bylo nevinných 13 let. V královských rodinách se totiž sňatky vždy domlouvaly předem, neboť se jednalo o politické svazky, které měly s romantickou láskou

Vlevo: Portrét Marie Antoinetty z roku 1767, kdy jí bylo pouhých 12 let.

Předchozí strana: Marie Antoinetta s dětmi.

jen pramálo společného. Jejich hlavním účelem bylo navázat, posílit či utvrdit diplomatická pouta mezi zeměmi.

Když pak matka mladé nevěsty Marie Terezie vyjednávala o svatbě své dcery s francouzským dauphinem Ludvíkem Augustem, hovořila o ní jako o zboží, se kterým se chystá na trh. Největší překážkou k výhodnému sňatku, která neustále dohodu pozdržovala, představoval arcivévodkynin vzhled. Podle Francouzů nedisponovala rakouská šlechtična dostatečnými půvaby, a tak v rámci vyjednávání mimo jiné požadovali, aby jí rodiče nechali spravit křivé zuby, zařídili

lichotivější účes a nakoupili modernější (tedy francouzský) šatník. Na to, co si o vdavkách myslí sama Marie Antoina, však nikdo nedbal a její rodina neváhala utratit nemalé jmění, aby požadavkům protistrany vyhověla. S novým účesem vznikl také nový portrét, který Rakušané odeslali na francouzský dvůr. Když ho ve Francii viděli, konečně se rozhoupali dohodu zpečetit. Arcivévodkyně musela rovněž přijmout nové jméno, které znělo Marie Antoine. Zdrobnělinou Marie Antoinette ji pak začali oslovovat, až když do Francie přijela osobně.

Následující rok se ve věku 14 let dcera rakouského císařského páru vydala na dlouhou cestu z rodné země do Versailles nedaleko Paříže ve skleněném kočáře taženém koňmi, zvaném *berlina*. První nepříjemné střetnutí s realitou ji čekalo již na rakousko-francouzských hranicích, kdy ji předali představitelům francouzského dvora.

Přímo na místě setkání ji skupina dam odvedla do připraveného pavilonu, kde z plačící arcivévodkyně servaly všechno drahé oblečení, zatímco její doprovod jen přihlížel. Poté ji oblékly do nového úboru: šatů s hlubokým výstřihem

Palác ve Versailles byl domovem francouzských králů přibližně od začátku 17. století.

a krinolínou, která měla zvýraznit boky, a korzetem z velrybích kostí, který měl vytvořit útlý pas. Vlasy jí napudrovaly na bílo a tváře, po kterých jí stékaly slzy, zvýraznily křiklavě červenou tvářenkou, aby proměnu dovedly k dokonalosti. Teď se teprve Marie Antoinetta stala skutečnou Francouzskou.

Pro členy královské rodiny představovala *toaleta* každodenní rituál oblékání. Do komnat krále nebo královny přitom mohli vstoupit členové dvora či jiné významné osoby a sledovat, jak sluhové panovníky upravují a oblékají. Mladičká princezna tak strávila dlouhé chvíle nahá či polonahá před zraky naprosto cizích lidí a byla jaksepatří v šoku.

VLÁDA S RUČENÍM

omezeným

Rozzuřený kanec s hlasitým kvičením pádí lesem a snaží se zachránit si život. Za sebou slyší vytí psů, kteří vycítili jeho stopu, a dusot těžkých koňských kopyt, které v trysku víří hlínu pod sebou. Na koních sedí muži, všichni do jednoho oblečení v elegantním jezdeckém úboru. Jezdec úplně vzadu se ale od ostatních přeci jen liší. Je menší než ostatní a zpod klobouku s péry se mu derou ven jahodově blondáté lokny. Na sobě má vypasovaný jezdecký kabátek, z něhož nahoře vykukuje pánský límec s kanýry. Až druhý pohled prozradí, že jezdcem je ve skutečnosti žena. Na koni ale sedí obkročmo jako muž, v přiléhavých jezdeckých kalhotách, a tryskem uhání vpřed. Takto oblečená si na lov v lesích okolo Versailles vyjela Marie Antoinetta.

Vpravo: Marie Antoinetta na portrétu z roku 1775, kdy usedla na francouzský trůn.

Záhy po příjezdu do Versailles se Marie Antoinetta provdala za dauphina Ludvíka, který byl o 15 let starší než ona. Na svůj velký den oblékla okouzující stříbrné šaty s bohatou sukni a krinolinou zdobené diamanty, ve kterých dozajista náležitě zazářila. Po obřadu a hostině ji ale čekala další velká výzva, která spočívala v naplnění manželského slibu – veřejného divadla u královského lože. Tomu mohly dle dlouholeté tradice na francouzském dvoře přihlížet zástupy diváků z řad šlechty, církve či příbuzných, aby tak měly důkaz, že novomanželé se skutečně snaží zajistit zemi mužského dědice a následníka trůnu. Po ceremoniálu, během nějž arcibiskup požehnal královskému loži svččenou vodou, se dvojice uložila do postele a nebesa kolem nich se zatáhla. Jenže k údivu Marie Antoinetty se Ludvík August jen odvalil na druhou stranu a usnul jako pařež. Na několik příštích let si o plazení potomků mohla budoucí mladička královna nechat nanejvýš jen zdát.

Francouzská královna, již se Marie Antoinetta jednoho dne měla stát, nedisponovala téměř žádnou reálnou mocí.

Měla jedinou povinnost, a to přivést na svět dědice trůnu; a pokud by ji nesplnila, selhala. Marie Antoinetta si tedy nemohla představit horší začátek. Ačkoliv s Ludvíkem neustále flirtovala a snažila se mu zalichotit, k bohulibým záležitostem nedošlo ani dva týdny po svatbě. Místo aby trávil čas milostnými radovánkami se svou půvabnou novomanželkou,

věnoval se Ludvík August projíždkám na koni a jiným kratochvílím a po dvoře se záhy začaly šířit klepy. Pomluv ostatně nebyla ušetřena ani Marie Antoinetta, která z duše nenáviděla upjatou francouzskou módu a odmítla nadále nosit nepohodlný korzet z velrybích kostí.

KONEČNĚ *u moci*

Marie Antoinetta v jezdeckém úboru
na portrétu z roku 1771.

Ve snaze zaplnit prázdnotu svých dní, uniknout odsudkům a nalézt trochu svobody se Marie Antoinetta vrhla na jezdectví. Úbor, který ke koním nosila, však popíral všechny dobré mravy: dámy totiž jezdecké kalhoty, pokud je vůbec nosily, zakrývaly sukněmi. Marii Antoinettě se ale více zamlouvalo mužské jezdecké oblečení. Také ráda vyrážela na hony, od čehož ji ovšem na dvoře odrazovali. Když ji v roce 1771 její matka požádala, aby se dala portrétovat, nechala se vítězoslavně zpodobnit ve svém jezdeckém úboru na koňském hřbetu. Obraz nápadně připomínal věhlasný portrét Ludvíka XIV., přezdívaného král Slunce, a ze strany Marie Antoinetty šlo o poměrně provokativní vizuální převzetí moci.

Díky jezdectví se ale Marie Antoinetta konečně sblížila se svým manželem a v roce 1772 konečně došlo k naplnění jejich svazku, čímž si alespoň prozatím upevnila svou pozici. Roku 1775 nastoupil její manžel na trůn jako Ludvík XVI. a z Marie Antoinetty se po jeho boku stala královna. Šaty osázené těžkými šperky od Rose Bertinové, které oblékla na slavnostní ceremoniál, byly v této době vysoce moderní.

Vlasy měla vyčesané vysoko nahoru, napudrované na bílo a zdobené peřím. Královna tak udělala první krok k typu účesu, který se stal jejím charakteristickým znamením. *Pouf*, jak se takový účes nazýval, taktéž pocházel z dílny Rose Bertinové, která na jeho konstrukci používala nejrůznější pomůcky jako dráty, plátno, koňské žíně a samozřejmě vydatnou porci pudru. Vlasové konstrukce přidávaly nositelce na výšku klidně i celý metr a často byly zdobené nejrůznějšími dekoracemi, které zároveň nesly určité poselství či zprávu. V den, kdy měl její manžel podstoupit kúru k prevenci před neštovicemi, si proto královna nechala zhotovit účes zdobený symboly řeckého lékařství jako had, olivovník a slunce, u jiné příležitosti dokonce v jejich vlasech zakotvil model lodi.

Nový zevnějšek uchvátil i samotnou Marii Antoinettu, která několikrát do týdne cestovala do Paříže, aby se v hlavním městě pochlubila svými nejnovějšími výstřelky. Šlo o chování poměrně neobvyklé, neboť její předchůdkyně na francouzském trůnu se raději zdržovaly v bezpečí versaillského panství. Marie Antoinetta ale pozornost zbožňovala. A když ji na procházkách Paříží zahlédly nadšené ženy a dívky, okamžitě ji začaly napodobovat. Královna jim dokonce dovolila navštěvovat salón Rose Bertinové, což bylo také poměrně neobvyklé, neboť členové královské rodiny si obvykle vymínili u svých dodavatelů výhradní právo na zboží a služby. A tak se *poufy* a modely ze salónu Rose Bertinové záhy staly nepo-

stradatelnou uniformou dam z vyšší společnosti a Marie Antoinetta dobyla Francii. Tedy alespoň prozatím.

Některé dámy ale v touze podobat se královně utrácely za módní novinky nemalé jmění. Spousta z nich dokonce tvrdila, že raději stráví celý den česáním, než aby si hledaly manžela, a tak Marie Antoinetta v očích mnoha lidí představovala podvratný element, který má zhoubný vliv na morálku mladých Francouzek. A jelikož kouzlu okázalé a provokativní módy po vzoru královny propadly ženy napříč celým společenským spektrem, bylo záhy obtížné rozlišit aristokratku od prostitutky. Vina za takovou troufalost padla přímo na bedra Marie Antoinetty.

